

toch velen Patriotten te machtig ¹⁾). In het zoogenaamd „Program van 1782”, een ontwerp van staatsverbetering van patriotsche zijde, werd wel de eisch gesteld, dat alle Protestanten, van welke gezindheid ook, admissibel zouden zijn tot de Regeering, maar werden de Roomsche-Katholieken uitdrukkelijk uitgesloten ²⁾). In hetzelfde stuk komen ook de volgende merkwaardige woorden voor:

„gelijk wij ook op het plechtigste betuigen geene andere be-
„doeling te hebben, dan den ware Christelijken Gerefor-
„meerden Godsdienst, zooals dezelve in de publieke kerken
„dezer landen geleerd wordt — welke wij benevens de Bur-
„gerlijke Vrijheid houden voor de onschatbare vastigheden
„van Neerlands Staatsgebouw — met allen ijver, nadruk en
„ernst te handhaven, zonder mede te werken of te gedogen,
„dat de gronden van dien godsdienst op eenigerhande wijze
„worden ondermijnd, behoudens nogthans een billijke vrij-
„heid van Godsdienstoefening voor andere gezindheden.” ³⁾

Dit is niet de eenige uittaling van Patriotsche zijde van dien aard ⁴⁾), zoodat ik meen te mogen zeggen, dat het behoud van een zekeren voorrang der Hervormde Kerk niet onmogelijk geweest zou zijn, indien Willem V slechts verstaan had bij het verloop van het getij de bakens te verzetten en aan rechtmatige eischen tegemoet te komen.

Maar daar was hij de man niet naar. Het ontbrak hem aan inzicht in hetgeen hem te doen stond, ook ten aanzien van de dissenters. Zoo was het heel onverstandig, dat hij nog in 1783 aan de Staten van Holland voorstelde, niet-lidmaten van de Gereformeerde kerk tot geen ambt, hetzij militair of burgerlijk, benoembaar te verklaren. Dat kwam niet overeen met hetgeen de tijd eischte; veeleer had aan hun toelating tot ambten — lagere waren hier en daar al voor hen opengesteld — veel grooter uitbreiding gegeven moeten worden. Nu deed een dergelijk voorstel de Kerk slechts te meer deelen in den haat tegen het Oranjehuis.

¹⁾ A. J. Kronenberg, Een en ander over Gerrit Paape en zijn tijd, p. 27; cf. Colenbrander, Patriottentijd, I, p. 288.

²⁾ Colenbrander, l. c. p. 267.

³⁾ Colenbrander, l. c. p. 288, noot.

⁴⁾ cf. Kronenberg, p. 45—46, noot.